

**Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського**

Факультет історії, права і публічного управління

Кафедра всесвітньої історії

Історіографія та джерелознавство в дослідженні історії

Методичні рекомендації до проведення практичних занять
та самостійної роботи здобувачів ступеня доктора філософії
за спеціальністю 032 Історія та археологія

Вінниця – 2020 р.

Методичні рекомендації до проведення практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Історіографія та джерелознавство в дослідженні історії» для здобувачів ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 Історія та археологія. – 17 с.

Розробник: **Тучинський Віталій Анатолійович**, кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Методичні рекомендації розглянуті і схвалені на засіданні кафедри всесвітньої історії
Протокол № 1 від «27» серпня 2020 року

ВСТУП

«Історіографія та джерелознавство в дослідженні історії» є навчальною дисципліною підготовки доктора філософії, галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 032 – Історія та археологія, освітня програма – доктор філософії у галузі історії та археології. Навчальна дисципліна вивчається на першому курсі (2 семестр) загальним обсягом 4 кредити ЄКТС (120 годин). Форма підсумкового контролю: екзамен. Для здобувачів денної форми навчання навчальним планом передбачено 40 аудиторних годин (20 год. лекцій та 20 год. практичних занять) та 80 год. самостійної роботи. Для здобувачів заочної форми навчання – 12 аудиторних годин (6 год. лекцій та 6 год. практичних занять) та 108 год. самостійної роботи.

«Історіографія та джерелознавство в дослідженні історії» є обов'язковою навчальною дисципліною. Вона має істотне значення як базис для реалізації самостійного дисертаційного дослідження. В ході вивчення навчальної дисципліни аспірант здобуде теоретичні знання та практичні навички роботи з історичними джерелами та надбаннями вітчизняної і світової історіографії з метою підготовки і захисту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі історії та археології.

Успішне вивчення аспірантами навчального курсу сприяє завершенню формування в них джерелознавчої та історіографічної культури, гнучкого сприйняття джерел і історичних фактів, ефективному застосуванню отриманих знань у науково-дослідницькій роботі.

Під час практичних занять аспіранти: ознайомляться з предметом, метою, завданнями та функціями історіографії та джерелознавства; з'ясують особливості та ключові етапи розвитку спеціальних галузей наукових історичних знань в Україні та світі; простудіюють особливості формування джерельної бази наукових досліджень; розглянуть теоретичні проблеми історіографії та джерелознавства та проаналізують їх науковий потенціал для розвитку історичної науки.

Викладені у навчально-методичному посібнику плани практичних занять, окрім запитань рекомендованих для розгляду, містять методичні вказівки для аспірантів із підготовки до занять, рекомендовані джерела, основну та додаткову літературу, запитання і завдання для закріплення матеріалу, завдання для самостійної роботи.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1.

Тема. Теоретичні проблеми історіографії (2 год.)

1. Основні поняття та терміни історіографії.
2. Сучасні підходи вітчизняної та зарубіжної історичної науки до визначення предмету та завдань історіографії.
3. Загальна схема наукового дослідження

Джерела та література

1. Колесник І.І. Українська історіографія. XVIII - початок XX століття.- К.: Генеза, 2013 – 256 с.
2. Коцур В., Коцур А. Історіографія історії України: Курс лекцій. – Чернівці: Золоті літаври, 1999. – 520 с.
3. Историография истории России до 1917 года. / По ред. Лачаева М.Ю. – М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2014. – Т.1. – 382 с. Т.2. – 383 с.
4. Історичне джерелознавство. / Я.С. Калакура та ін.-К.: Либідь, 2016. – 488 с.
5. Іванко А. Нашадки Нестора в 2-х ч. – Харків: Основа, 2010. – Ч.1. – 112 с., Ч.2. – 150 с.
6. Історія України 7 – 9 кл. Документи. Матеріали. – Харків: Ранок, 2019. – 256 с.
7. Історія України 10 – 12 кл. Документи. Матеріали. – Харків: Ранок, 2010. – 258 с.
8. Калакура Я. Українська історіографія: Курс лекцій. - К.: Генеза, 2014. – 496 с.
9. Мисан В. Писемні джерела на уроках історії 5 – 11 класи. – К.: Шкільний світ, 2009. – 104 с.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ЗАНЯТТЯ:

При розгляді питань семінарського заняття слід звернути головну увагу на з'ясування терміну «історіографія» та його сучасного тлумачення вітчизняними та зарубіжними вченими. Важливе місце відводиться розумінню суті термінів «історіографічне джерело» та «історіографічна база» наукового дослідження. Заслужує на увагу порівняльна оцінка, що міститься в працях Я.Калакури, В.Коцура та В. Колесник щодо місця та ролі історіографії в сучасній історичній науці.

Значну увагу необхідно приділити історії становлення історіографії як спеціальної галузі наукових історичних знань та її відмінності від джерелознавства вітчизняної та всесвітньої історії. На занятті слід дослідити місце та роль В.Антоновича та М. Грушевського і історії становлення історіографії.

Характеризуючи тему власного наукового дослідження здобувачі наукового ступеня дають характеристику першого розділу дисертації в частині характеристики історіографічної спадщини. Важливо виробити критичне ставлення до праць попередників, передовсім напрацювань радянської історіографії. Ключовою ідеєю тут має стати формування історіографічної бази, її структури та перспектив подальших досліджень.

ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЗАКРІПЛЕННЯ МАТЕРІАЛУ:

1. Місце та роль французьких просвітителі у становленні історіографії як науки.
2. Охарактеризуйте вплив ідей еволюціонізму на розвиток сучасної історіографічної культури.
3. Місце та роль історіографії та джерелознавства у Ваших наукових студіях (на прикладі власного дисертаційного дослідження).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ (на основі роботи із першоджерелами):

1. Сутність історіографії.
2. Українська історіографія XIX ст.
3. М. Бердяєв «Смисл історії».
4. Представники радянської історіографічної школи.
6. Марксистська історіографія.

Завдання:

1. Зробити письмовий аналіз 1 першоджерела з теми.
2. Підготовка матеріалу до презентації «Історія України-Руси». Історіографічна концепція.

Практичне заняття 2.

Тема: Історіографія та джерелознавство: структурно-аналітична характеристика (2 год.)

1. Історіографія та джерелознавства як спеціальні галузі наукових історичних знань.
2. Історіографія в системі історичної науки.
3. Формування історіографічної бази наукового дослідження.

Джерела та література

1. Коцур В., Коцур А. Історіографія історії України: Курс лекцій. – Чернівці: Золоті літаври, 1999. – 520 с.
2. Историография истории России до 1917 года. / По ред. Лачаева М.Ю. – М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2014. – Т.1. – 382 с. Т.2. – 383 с.
3. Історичне джерелознавство. / Я.С. Калакура та ін.-К.: Либідь, 2016. – 488 с.
4. Іванко А. Нащадки Нестора в 2-х ч. – Харків: Основа, 2010. – Ч.1. – 112 с., Ч.2. – 150 с.
5. Історія України 7 – 9 кл. Документи. Матеріали. – Харків: Ранок, 2019. – 256 с.
6. Історія України 10 – 12 кл. Документи. Матеріали. – Харків: Ранок, 2010. – 258 с.
7. Калакура Я. Українська історіографія: Курс лекцій. - К.: Генеза, 2014. – 496 с.
8. Мисан В. Писемні джерела на уроках історії 5 – 11 класи. – К.: Шкільний світ, 2020. – 104 с.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ЗАНЯТТЯ:

Головними завданнями заняття є дослідження місця та ролі історіографії та джерелознавства в системі історичної науки. Історія вітчизняної та зарубіжної історіографічної спадщини. Характеристика головних шкіл зарубіжної історіографії.

Відмінності та спільні риси історіографії та джерелознавства. Спеціальні історичні дисципліни та їх роль формуванні бази наукових досліджень. Здобувачі ступеня доктора філософії мають виробити навички і вміння критики джерел з всесвітньої та вітчизняної історії.

Розуміння суті структури списку джерел та літератури дисертаційного дослідження з історії.

ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЗАКРІПЛЕННЯ МАТЕРІАЛУ:

1. Місце та роль ідей дифузійнізму у сучасній світовій та вітчизняній історичній науці.
2. Охарактеризуйте вплив ідей дифузійнізму на розвиток сучасної культури.
3. Місце та роль методології дифузійністської школи у Ваших наукових студіях (на прикладі власного дисертаційного дослідження).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ (на основі роботи із першоджерелами)::

Питання для самостійного опрацювання:

1. Історіографія історії України доби Київської Русі.
2. Класифікація писемних джерел з історії України.
3. Вкажіть особливості документальних джерел із всесвітньої історії.
4. Основні об'єкти історичного дослідження.

Завдання:

1. Зробити письмовий аналіз 1 першоджерела з теми.
2. Підготовка матеріалу до презентації «Історіографічна концепція М.Вебера».

Практичне заняття 3.

Тема. Наукова спадщина М.Грушевського(2 год).

1. Формування поглядів вченого.
2. Схема історії України за М.Грушевським.
3. «Історія України-Руси» – науковий синтез української історії.

Джерела та література

1. М.Грушевський. Історія України-руси в 10 книгах, 12 т.- К., 1990.
2. Киян О.І. Життєвий та творчий шлях В.Антоновича //УІЖ -1991.-№2. – С. 43.
3. Коцур В., Коцур А. Історіографія історії України: Курс лекцій. – Чернівці: Золоті літаври, 1999. – 520 с.
4. Историография истории России до 1917 года. / По ред. Лачаева М.Ю. – М:Гуманитар.изд центр ВЛАДОС, 2014. – Т.1. – 382 с. Т.2. – 383 с.
5. Історичне джерелознавство. / Я.С. Калакура та ін.-К.: Либідь, 2016. – 488 с.
6. Іванко А. Нащадки Нестора в 2-х ч. – Харків: Основа, 2010. – Ч.1. – 112 с., Ч.2. – 150 с.
7. Історія України 7 – 9 кл. Документи. Матеріали. – Харків: Ранок, 2019. – 256 с.
8. Історія України 10 – 12 кл. Документи. Матеріали. – Харків: Ранок, 2010. – 258 с.
9. Калакура Я. Українська історіографія: Курс лекцій. - К.: Генеза, 2014. – 496 с.
10. Мисан В. Писемні джерела на уроках історії 5 – 11 класи. – К.: Шкільний світ, 2009. – 104 с.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ЗАНЯТТЯ:

Основним завданням практичного заняття є дослідження місця і ролі М.Грушевського в історії історичної науки. Здобувачі наукового ступеня повинні опрацювати головну працю вченого «Історія України-Руси» і на прикладі одного із розділів показати зміст концептуальних підходів до вітчизняної історії.

Значну увагу слід приділити характеристиці джерел та літератури на які опирається авторська концепція вченого. Важливою складовою є розуміння відмінності історичного розвитку, що відбувався на території Північно-Східної та Південно-Західної частин Київської русі.

Дослідження маловідомих сторінок біографії М.Грушевського допоможе краще зрозуміти формування його наукових поглядів.

ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЗАКРІПЛЕННЯ МАТЕРІАЛУ:

1. Охарактеризуйте вплив ідей європейської історіософії на формування поглядів М.Грушевського.
2. М.Грушевський та В.Антонович, порівняльна характеристика наукової спадщини.
3. Місце та роль спадщини М.Грушевського у Ваших наукових студіях (на прикладі власного дисертаційного дослідження).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ (на основі роботи із першоджерелами):

Питання для самостійного опрацювання:

1. Сутність історичного процесу за М.Грушевським.
2. Охарактеризуйте одну із праць вченого.
3. Б.Хмельницький у дослідженні М.Грушевського.

Завдання:

1. Зробити письмовий аналіз 1 першоджерела з теми.
2. Підготовка матеріалу до презентації «Галицько-Волинське князівство в історії України».

Практичне заняття 4.

Тема. Історіографія незалежної України(2 год.)

1. Зміни в українській історичній науці, умови її розвитку після проголошення незалежності України.
2. Актуалізація тематики.
3. Сучасні дослідження з історії України.

Джерела та література

1. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали.. –К.: Наукова думка, 1996-1997. – Т.1. -588 с., Т.2. – 422 с.
2. Білуха М.Г. Основи наукових досліджень: Підручник / М.Г. Білуха. – К.: Вища школа, 1997. – 271 с.
3. Добров Г.М. Наука о науке. – 3-е изд., доп. и перераб. / Г.М. Добров – К.: Наукова думка, 1998.
4. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: Навч. Посібник / О.В. Крушельницька. – К.: Кондор, 2013.
5. Коцур В., Коцур А. Історіографія історії України: Курс лекцій. – Чернівці: Золоті літаври, 1999. – 520 с.
6. Історіографія історії Росії до 1917 года. / По ред. Лачаева М.Ю. – М.: Гуманитар. изд центр ВЛАДОС, 2019. – Т.1. – 382 с. Т.2. – 383 с.
7. Історичне джерелознавство. / Я.С. Калакура та ін.-К.: Либідь, 2016. – 488 с.
8. Іванко А. Нащадки Нестора в 2-х ч. – Харків: Основа, 2010. – Ч.1. – 112 с., Ч.2. – 150 с.
9. Історія України 7 – 9 кл. Документи. Матеріали. – Харків: Ранок, 2019. – 256 с.
10. Історія України 10 – 12 кл. Документи. Матеріали. – Харків: Ранок, 2010. – 258 с.
11. Калакура Я. Українська історіографія: Курс лекцій. - К.: Генеза, 2014. – 496 с.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ЗАНЯТТЯ:

Зародження історіографії незалежної України та роль у цьому істориків діаспори. Сучасні методи наукових досліджень, джерела та література. Наукові інститути та напрямки їх діяльності.

Наукові школи в сучасній вітчизняній історіографії. Основні напрямки наукових досліджень. Українська історіографія та світовий історіографічний процес. Вивчення наукової спадщини М.Грушевського. Історіографія та історіософія. М.Бердяєв «Смисл історії».

Сучасні дослідження історії Вінниччини та Поділля. Основні напрямки наукових студій. Найважливіші публікації з історії Поділля та їх загальна характеристика. Наукові краєзнавчі конференції.

ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЗАКРІПЛЕННЯ МАТЕРІАЛУ:

1. Охарактеризуйте вплив ідей світової історіографічної спадщини на розвиток сучасної вітчизняної історичної науки.
2. Відхід від стереотипів «радянського», проблеми та перспективи.
3. Подолання застарілих методологічних концепцій у Ваших наукових студіях (на прикладі власного дисертаційного дослідження).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ (на основі роботи із першоджерелами):

Питання для самостійного опрацювання:

1. Головні напрямки сучасних історичних досліджень.
2. Зміна історичної парадигми.
3. Проаналізуйте наукову спадщину одного із сучасних істориків України.

Завдання:

1. Зробити письмовий аналіз 1 першоджерела з теми.
2. Підготовка матеріалу до презентації «Політичні репресії 1937-1939 рр. в сучасній вітчизняній історіографії».

Практичне заняття 5.

Тема: Джерела та література наукового дослідження (2 год.)

1. Вимоги до оформлення списку джерел та літератури.
2. Подання текстового матеріалу
3. Наукові посилання.
4. Оформлення додатків.

Джерела та література

1. Колесник І.І. Українська історіографія. XVIII - початок XX століття.- К.: Генеза, 2013 – 256 с.
2. Коцур В., Коцур А. Історіографія історії України: Курс лекцій. – Чернівці: Золоті літаври, 1999. – 520 с.
3. Воронов В.І. Джерелознавство історії України. Курс лекцій.- Дніпропетровськ: ДНУ, 2003. – 335 с.
4. Гунько О. Зроби цікавим урок історії 8-11 класи. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 192 с.
5. Венцева Н. Вивчення історичних постатей на уроках історії України у 8 класі. – Харків: Основа, 2010. – 142 с.
6. Малецька Т. Ігрові технології навчання на уроках історії України. – Тернопіль – Харків: Ранок, 2012. – 144с.
7. Ніраз Ю., Данилів В. Розвиток життєвих компетентностей на уроках історії України. – Тернопіль – Харків: Ранок, 2012. -192 с.
8. Історія України: документи матеріали. Посібник. – К.: Академія, 2002. – 446 с.
9. Богдашина О.М. Джерелознавство історії України. Питання теорії, методики історії. Навч. метод. посібник. – Харків: Сага, 2009. – 214 с.
10. Комарницький О.В. Джерелознавство історії України. Навч. метод посібник. – Кам'янець-Подільський: ПП «Заріцький», 2016. – 172 с.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ЗАНЯТТЯ:

Сучасні вимоги до формування списку використаних джерел та літератури. Класифікація різних видів писемних та не писемних джерел. Основна та додаткова література. Правила оформлення списку джерел та літератури.

Структура наукової роботи. Основні вимоги до вступу та висновків. Головні правила викладу матеріалу наукової праці. Наукові посилання, джерела та першоджерела. Правила цитування. Особливості викладу матеріалу у науковій монографії, публікації у науковому фаховому виданні та дисертаційному дослідженні.

Основні правила формування додатків до наукової роботи. Види додатків, документальні, статистичні та ілюстративні матеріали, їх використання у дисертаційному дослідженні.

ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЗАКРІПЛЕННЯ МАТЕРІАЛУ:

1. Охарактеризуйте основні методичні вимоги до оформлення джерел та літератури.
2. Види наукових посилань.
3. Місце та роль додатків у Ваших наукових студіях (на прикладі власного дисертаційного дослідження).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ (на основі роботи із першоджерелами):

Питання для самостійного опрацювання:

1. Сутність класифікації джерел та літератури.
2. Основні правила викладу матеріалу у науковій публікації.
3. Формування висновків наукової роботи.

Завдання:

1. Зробити письмовий аналіз 1 першоджерела з теми.
2. Підготовка матеріалу до презентації «Актуальність методологічно-методичного інструментарію у власному науковому дослідженні».

Практичне заняття 6.

Тема: Предмет та завдання джерелознавства(2 год.)

1. Джерелознавство – спеціальна галузь наукових історичних знань.
2. Понятійний апарат.
3. Історія вітчизняного та світового джерелознавства.

Джерела та література

1. Історичне джерелознавство. / Я.С. Калакура та ін.-К.: Либідь, 2012. – 488 с.
2. Іванко А. Нашадки Нестора в 2-х ч. – Харків: Основа, 2010. – Ч.1. – 112 с., Ч.2. – 150 с.
3. Історія України 7 – 9 кл. Документи. Матеріали. – Харків: Ранок, 2010. – 256 с.
4. Історія України 10 – 12 кл. Документи. Матеріали. – Харків: Ранок, 2010. – 258 с.
5. Калакура Я. Українська історіографія: Курс лекцій. - К.: Генеза, 2014. – 496 с.
6. Мисан В. Писемні джерела на уроках історії 5 – 11 класи. – К.: Шкільний світ, 2009. – 104 с.
7. Макарчук С.А. Джерелознавство історії України. Навч. метод посібник. – Львів: Світ, 2018 – 215 с.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ЗАНЯТТЯ:

Місце та роль джерелознавства в системі історичної науки. Теоретичні проблеми джерелознавства. Мета і завдання джерелознавчої підготовки здобувачів наукових

ступенів. З'ясування основних понять та термінів джерелознавства. Джерела та першоджерела. Історична подія та історичний факт.

Історія розвитку світового та вітчизняного джерелознавства. Головні етапи формування джерельної бази наукових досліджень. Архіви України та світу, як головні сховища історичних джерел. Сучасний етап розвитку історичного джерелознавства в Україні та діаспорі.

Видатні джерелознавці історії України. В.Антонович, М.Грушевський, Д.Багалій, Д.Яворницький.

ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЗАКРІПЛЕННЯ МАТЕРІАЛУ:

1. Охарактеризуйте вплив ідей світового джерелознавства на розвиток сучасної світової та вітчизняної історичної науки.
2. В.Антонович в історії вітчизняного джерелознавства.
3. Місце та роль методології та методики джерелознавства у Ваших наукових студіях (на прикладі власного дисертаційного дослідження).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ (на основі роботи із першоджерелами):

Питання для самостійного опрацювання:

1. М.Грушевський – теоретик і практик джерелознавства історії України.
2. Сучасні вітчизняні публікації з проблем теоретичного джерелознавства.
3. Джерелознавча культура історика.

Завдання:

1. Зробити письмовий аналіз 1 першоджерела з теми.
2. Підготовка матеріалу до презентації «Джерела до історії Української революції 1917-1921 рр.».

Практичне заняття 7.

Тема. Поняття історичного джерела(2 год.)

1. Історичне джерело, як категорія джерелознавства
2. Класифікація джерел дисертаційного дослідження.
3. Джерела і першоджерела: порівняльна характеристика.

Джерела та література

1. Історичне джерелознавство. / Я.С. Калакура та ін.-К.: Либідь, 2012. – 488 с.
2. Іванко А. Нащадки Нестора в 2-х ч. – Харків: Основа, 2010. – Ч.1. – 112 с., Ч.2. – 150 с.
3. Історія України 7 – 9 кл. Документи. Матеріали. – Харків: Ранок, 2019. – 256 с.
4. Історія України 10 – 12 кл. Документи. Матеріали. – Харків: Ранок, 2010. – 258 с.
5. Калакура Я. Українська історіографія: Курс лекцій. - К.: Генеза, 2014. – 496 с.
6. Мисан В. Писемні джерела на уроках історії 5 – 11 класи. – К.: Шкільний світ, 2009. – 104 с.
7. Макаруч С.А. Джерелознавство історії України. Навч. метод посібник. – Львів: Світ, 2018 – 215 с.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ЗАНЯТТЯ:

Джерелознавство: проблеми формування науково-понятійного апарату. Теоретичний дискурс щодо дефініцій: «джерело», «історична подія», «історичний факт».

Ключова проблема - розкрити сутність терміну «історичне джерело». Джерельна та поза джерельна інформація. Джерела та першоджерела. Історичні умови формування історичних джерел.

Класифікація історичних джерел. Писемні джерела вітчизняної та всесвітньої історії. Класифікація історичних джерел наукового дослідження. Мемуарні джерела та матеріали періодичної преси.

Теорії джерел в сучасній західній історичній науці. Джерелознавчі школи української діаспори. Т. Мацьків «Іван Мазепа в Західноєвропейських джерелах».

ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЗАКРІПЛЕННЯ МАТЕРІАЛУ:

1. Охарактеризуйте місце та роль сучасних теорій та концепцій історичного джерела.
2. Дайте джерелознавчу характеристику одного із документальних джерел (на прикладі власного дисертаційного дослідження)?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ (на основі роботи із першоджерелами):

Питання для самостійного опрацювання:

1. Принципи класифікації історичних джерел.
2. Класифікація не писемних джерел вітчизняної та всесвітньої історії.
3. Концепції джерельної бази в українській історичній науці (В. Антонович, І. Франко, М. Грушевський).
4. Писемні джерела з історії Поділля XVIII століття.

Завдання:

1. Зробити письмовий аналіз 1 першоджерела з теми.
2. Підготовка матеріалу до презентації «Актуальність джерелознавчого методологічно-методичного інструментарію у власному науковому дослідженні».

Практичне заняття 8.

Тема. Методика пошуку, опрацювання та використання історичних джерел(2год.)

1. Методика пошуку та виявлення джерел.
2. Етапи роботи з джерелами.
3. Дослідження джерел.
4. Методика роботи з масовими джерелами.

Джерела та література

1. Колесник І.І. Українська історіографія. XVIII - початок XX століття.- К.: Генеза, 2013 – 256 с.
2. Коцур В., Коцур А. Історіографія історії України: Курс лекцій. – Чернівці: Золоті літаври, 1999. – 520 с.
3. Воронов В.І. Джерелознавство історії України. Курс лекцій.- Дніпропетровськ: ДНУ, 2003. – 335 с.
4. Гунько О. Зроби цікавим урок історії 8-11 класи. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 192 с.
5. Венцева Н. Вивчення історичних постатей на уроках історії України у 8 класі. – Харків: Основа, 2010. – 142 с.
6. Малецька Т. Ігрові технології навчання на уроках історії України. – Тернопіль – Харків: Ранок, 2012. – 144с.
7. Ніраз Ю., Данилів В. Розвиток життєвих компетентностей на уроках історії України. – Тернопіль – Харків: Ранок, 2012. -192 с.
8. Історія України: документи матеріали. Посібник. – К.: Академія, 2002. – 446 с.
9. Богдашина О.М. Джерелознавство історії України. Питання теорії, методики історії. Навч. метод. посібник. – Харків: Сага, 2009. – 214 с.

10. Комарницький О.В. Джерелознавство історії України. Навч. метод посібник. – Кам'янець-Подільський: ПП «Заріцький», 2016. – 172 с.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ЗАНЯТТЯ:

Методика історичного джерелознавства та методи джерелознавчого дослідження: аналітичний, синтетичний, логічний, історичний (ретроспективний), математичний, ілюстративний. Правила історичної критики писемних та інших видів історичних джерел.

Етапи роботи із джерелами – пошук, виявлення і попередній відбір, класифікація, дослідження джерел, їх аналітична критика.

Джерелознавча критика та її методи: загальнонаукові, міждисциплінарні, загальноісторичні, спеціальні джерелознавчі (текстологічні та палеографічні). Методика робіт із масовими джерелами. Природний та штучний відбір писемних історичних джерел. Характерні риси масових джерел: ординарність, однорідність та однотипність джерел масового походження.

ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЗАКРІПЛЕННЯ МАТЕРІАЛУ:

1. Що таке архівна евристика?
2. Розкрийте зміст методики інтерпретації джерела.
3. Перелічіть основні елементи джерелознавчого аналізу.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ:

1. Що таке синтетична критика історичних джерел?
2. Що вам відомо про методику встановлення справжності джерела.
3. Яке значення має методика бібліографічного пошуку опублікованих джерел.

Завдання:

1. Зробити письмовий аналіз документального джерела з історії України.
2. Складіть схему основних етапів джерелознавчого аналізу по темі вашого дисертаційного дослідження.

Практичне заняття 9.

Тема. Наукова критика історичних джерел (2 год.)

1. Наукові принципи критики історичних джерел.
2. Аналітична та синтетична критика різних видів історичних джерел..
3. Особливості використання архівних матеріалів.

Джерела та література

1. Коцур В., Коцур А. Історіографія історії України: Курс лекцій. – Чернівці: Золоті літаври, 1999. – 520 с.
2. Воронов В.І. Джерелознавство історії України. Курс лекцій.- Дніпропетровськ: ДНУ, 2003. – 335 с.
4. Гунько О. Зроби цікавим урок історії 8-11 класи. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 192 с.
5. Венцева Н. Вивчення історичних постатей на уроках історії України у 8 класі. – Харків: Основа, 2010. – 142 с.
6. Малецька Т. Ігрові технології навчання на уроках історії України. – Тернопіль – Харків: Ранок, 2012. – 144с.

7. Ніраз Ю., Данилів В. Розвиток життєвих компетентностей на уроках історії України. – Тернопіль – Харків: Ранок, 2012. -192 с.
8. Історія України: документи матеріали. Посібник. – К.: Академія, 2002. – 446 с.
9. Богдашина О.М. Джерелознавство історії України. Питання теорії, методики історії. Навч. метод. посібник. – Харків: Сага, 2009. – 214 с.
10. Комарницький О.В. Джерелознавство історії України. Навч. метод. посібник. – Кам'янець-Подільський: ПП «Заріцький», 2016. – 172 с.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ЗАНЯТТЯ:

Основні наукові принципи критики історичних джерел. Синтетична та аналітична критика. Евристична функція джерелознавства. Проблема авторства. Джерельна та поза джерельна інформація. Історичні умови виникнення джерел. Особливості критики різних видів писемних історичних джерел. Усні та лінгвістичні джерела: наукова цінність та особливості використання. Особливості формування джерельної бази всесвітньої історії ХХ - початку ХХІ століття.

Архіви України та Поділля як основні сховища історичних джерел. Характеристика фондів Центрального державного історичного архіву України у м. Києві. Особливості роботи дослідника в архівних установах.

Найбільші світові сховища історичних джерел. Архіви української діаспори та методика використання їх джерельної бази. Правила наукового оформлення архівних джерел в дисертаційних дослідженнях.

ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЗАКРІПЛЕННЯ МАТЕРІАЛУ:

1. Охарактеризуйте наукові принципи критики різних видів історичних джерел.
2. Які особливості критики писемних джерел з історії?
3. Вкажіть головні правила критики мемуарних джерел (на прикладі власного дисертаційного дослідження)?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ (на основі роботи із першоджерелами):

Питання для самостійного опрацювання:

1. Дайте джерелознавчу характеристику одного із фондів Державного архіву Вінницької області.
2. Документальні та мемуарні джерела: спільне та особливе.
3. З'ясуйте сутність синтетичної та аналітичної критики писемних історичних джерел.

Завдання:

1. Зробити письмовий аналіз 1 першоджерела з теми.
2. Підготовка матеріалу до презентації «Матеріали періодичної преси як джерела мого дисертаційного дослідження».

Практичне заняття 10.

Тема. Джерелознавство і спеціальні історичні дисципліни (2 год.)

1. Спеціальні історичні дисципліни та джерелознавство: спільні та відмінні риси.
2. Археографія та джерелознавство.
3. Джерелознавча та історіографічна підготовка доктора філософії в сучасних умовах.

Джерела та література

1. Геродот. Історії в дев'яти книгах. -К.: Наукова думка, 1993. Кн.4. Мельпомена. – 573 с.

2. Голодомор 1932-1933 років в Україні. Документи і матеріали / упорядник Р.Я. Пиріг.-К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 1128 с.
3. Документи Богдана Хмельницького.-К.: ВО АНУРСР, 1961. – 739 с.
4. Літопис Гадяцького полковника Григорія Граб'янки.-К.: Т-во Знання, 1992 – 192 с.
5. Літопис Самовидця.-К.: Наукова думка, 1971. – 206 с.
6. Періодика як вид історичних джерел. Методичний посібник для студентів. / Укладач В.А.Тучинський.-Вінниця, 2013. – 24 с.
7. Повість врем'яних літ.-К.: Радянський письменник, 1990. – 557 с.
8. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали.. –К.: Наукова думка, 1996-1997. – Т.1. -588 с., Т.2. – 422 с.
9. Білуха М.Г. Основи наукових досліджень: Підручник / М.Г. Білуха. – К.: Вища школа, 1997. – 271 с.
10. Добров Г.М. Наука о науке. – 3-е изд., доп. и перераб. / Г.М. Добров – К.: Наукова думка, 1998.
11. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: Навч. Посібник / О.В. Крушельницька. – К.: Кондор, 2013.
12. Воронов В.І. Джерелознавство історії України. Курс лекцій.- Дніпропетровськ: ДНУ, 2003. – 335 с.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ЗАНЯТТЯ:

Спеціальні історичні дисципліни, їх місце та роль. Загальна джерелознавча характеристика окремих спеціальних дисциплін. Нумізматика: джерелознавча та історіографічна характеристика. Спільне і відмінне між джерелознавством, як спеціальною галуззю наукових історичних знань та спеціальними історичними дисциплінами.

Сутність та основні завдання археографії. Археографія та джерелознавство. Характеристика найважливіших археографічних видань в сучасній Україні. Пам'ятки Київської Русі та Козаччини, особливості джерелознавчої та історіографічної характеристики.

Місце та роль джерелознавства та історіографії у підготовці доктора філософії. Джерела та джерельна база сучасного дослідження з проблем вітчизняної та всесвітньої історії.

ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЗАКРІПЛЕННЯ МАТЕРІАЛУ:

1. Охарактеризуйте одну із спеціальних історичних дисциплін.
2. Чи торкаєтесь Ви у Ваших наукових студіях питань спеціальних історичних дисциплін (на прикладі власного дисертаційного дослідження)? Яких саме?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ (на основі роботи із першоджерелами):

Питання для самостійного опрацювання:

1. Джерелознавча підготовка сучасного дисертаційного дослідження з історії..
2. Яке місце історіографії у підготовці доктора філософії?
3. Охарактеризуйте одне із останніх археографічних видань із вітчизняної історії.
4. Принципи класифікації спеціальних історичних дисциплін..

Завдання:

1. Зробити письмовий аналіз 1 першоджерела з теми.
2. Підготовка матеріалу до презентації «Нумізматика - спеціальна історична дисципліна».

Джерела та література

Основна

1. Історичне джерелознавство. / Я.С. Калакура та ін.-К.: Либідь, 2012. – 488 с.
2. Іванко А. Нащадки Нестора в 2-х ч. – Харків: Основа, 2010. – Ч.1. – 112 с., Ч.2. – 150 с.
3. Історія України 7 – 9 кл. Документи. Матеріали. – Харків: Ранок, 2010. – 256 с.
4. Історія України 10 – 12 кл. Документи. Матеріали. – Харків: Ранок, 2010. – 258 с.
5. Калакура Я. Українська історіографія: Курс лекцій. - К.: Генеза, 2014. – 496 с.
6. Мисан В. Писемні джерела на уроках історії 5 – 11 класи. – К.: Шкільний світ, 2009. – 104 с.
7. Макарчук С.А. Джерелознавство історії України. Навч. метод посібник. – Львів: Світ, 2008 – 215 с.
8. Пометун О.І. Методика навчання методики в школі: посібник. / О.І. Пометун, Г.О. Фрейман. – К.: Генеза, 2009. – 326 с.
9. Історіографія історії Росії до 1917 года. / По ред. Лачаева М.Ю. – М.: Гуманитар.изд центр ВЛАДОС, 2014. – Т.1. – 382 с. Т.2. – 383 с.
10. Історія України. Документи і матеріали. - Київ, Генеза, 2017. 407 с.

Додаткова

11. Колесник І.І. Українська історіографія. XVIII - початок XX століття.- К.: Генеза, 2013 – 256 с.
12. Коцур В., Коцур А. Історіографія історії України: Курс лекцій. – Чернівці: Золоті літаври, 1999. – 520 с.
13. Воронов В.І. Джерелознавство історії України. Курс лекцій.- Дніпропетровськ: ДНУ, 2003. – 335 с.
14. Гунько О. Зроби цікавим урок історії 8-11 класи. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 192 с.
15. Венцева Н. Вивчення історичних постатей на уроках історії України у 8 класі. – Харків: Основа, 2010. – 142 с.
16. Малецька Т. Ігрові технології навчання на уроках історії України. – Тернопіль – Харків: Ранок, 2012. – 144с.
17. Ніраз Ю., Данилів В. Розвиток життєвих компетентностей на уроках історії України. – Тернопіль – Харків: Ранок, 2012. -192 с.
18. Історія України: документи матеріали. Посібник. – К.: Академія, 2002. – 446 с.
19. Богдашина О.М. Джерелознавство історії України. Питання теорії, методики історії. Навч. метод. посібник. – Харків: Сага, 2009. – 214 с.
20. Комарницький О.В. Джерелознавство історії України. Навч. метод посібник. – Камянець-Подільський: ПП «Заріцький», 2016. – 172 с.
21. Тойнбі А. Дослідження історії. – К.: Основа, 1995. – Т.1-6. – 614 с., Т. 7-10. – 406 с.
22. Багалій Д. І. Історія Слобідської України. – Харків: Основа, 1991.-256 с.
23. Історія Русів. - К.: Радянський письменник, 1991 – 316 с.
24. Костомаров М.И. Избранные произведения. Автобиография. – К., 1989
25. Замлинський В. Батько і син Бантиш-Каменські: сторінки біографій в українській історіографії //Київська старовина.-1994. -№1. – С. 23.
26. Заруба В. Великий історіограф(С.Д.Яворницький)// Київська старовина 1996-№1 – С. 3-9.
27. Касьянов П. Академік М. Яворський: доля вченого //УІЖ.- 1990.- №8. – С. 34-38.
28. Киян О.І. Життєвий та творчий шлях В.Антоновича //УІЖ -1991.-№2. – С. 43.
29. Боплан Гійом Левасер де. Опис України, кількох провінцій Королівства Польського...- К.: Наукова думка,1990. – 253 с.
30. Величко Самійло. Літопис. – К.:Дніпро,1991. – 342 с.

31. Гайдамацький рух на Україні у XVIII ст. Збірник документів і матеріалів. – К.: Наукова думка, 1970. – 658 с.
32. Геродот. Історії в дев'яти книгах.-К.: Наукова думка, 1993. Кн.4. Мельпомена.– 573 с.
33. Голодомор 1932-1933 років в Україні. Документи і матеріали / упорядник Р.Я. Пиріг.- К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 1128 с.
34. Документи Богдана Хмельницького.-К.: ВО АНУРСР, 1961. – 739 с.
35. Літопис Гадяцького полковника Григорія Граб'янки.-К.: Т-во Знання, 1992 – 192 с.
36. Літопис Самовидця.-К.: Наукова думка, 1971. – 206 с.
37. Періодика як вид історичних джерел. Методичний посібник для студентів. / Укладач В.А.Тучинський.-Вінниця, 2019. – 24 с.
38. Повість врем'яних літ.-К.: Радянський письменник, 1990. – 557 с.
39. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали.. –К.: Наукова думка, 1996-1997. – Т.1. -588 с., Т.2. – 422 с.
40. Білуха М.Г. Основи наукових досліджень: Підручник / М.Г. Білуха. – К.: Вища школа, 1997. – 271 с.
41. Добров Г.М. Наука о науке. – 3-е изд., доп. и перераб. / Г.М. Добров – К.: Наукова думка, 2008.
42. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: Навч. Посібник / О.В. Крушельницька. – К.: Кондор, 2013.

Інформаційні ресурси.

1. Библиотека Fort/Da - прекрасная гуманитарная библиотека Славы Янко с подробным руководством по сканированию. // <http://yanko.lib.ru/gum.html>
2. Библиотека Русского Гуманитарного Интернет-университета. // <http://www.vusnet.ru/biblio/>
3. Библиотека Российского общеобразовательного портала. // <http://www.school.edu.ru/>
4. Хорошая библиотека в формате PDF. // <http://www.auditorium.ru/>
5. Намедни 43 епізода (1961-2003) TVRip // <http://www.ex.ua/view/165194?r=1987>
6. Даймонд Дж. Зброя, мікроби і харч: витоки нерівностей між народами : пер. з англ. / Дж. Даймонд. – К. : Ніка-Центр, 2009. – 488 с. – Адреса доступу: http://books.google.com.ua/books?id=G62929z_Mn4C&printsec=frontcover&dq=зброя,+мікроби+i+харч&hl=uk&ei=oPIFTI7DL8OW4gbv1JCyCQ&sa=X&oi=book_result&ct.